

Vesikaların okunuşları

Metinlerinin asıl şeklini ve imlâ hususiyetini muhafaza üzere yukarıda aynen dercedilmiş olan bazı vesikalar, Arab harflerini bilmeyenlerin de istifade edebilmeleri için, aşağıda sırasıyla Türk harfleriyle tekrarlanmıştır:

**Mahidevran Sultan'ın azaplı günleri
yazısına ait vesikalar**

a) Birinci vesika:

Âsitâne-i saâdetden emr-i şerif vârid olub mefhûm-ı hümâyûnunda merhûn ve mağfûrûn leh oğlum Sultan Mustafa tâbe serâhu müteallikatı sâkin oldukları evler sâhibleri zikr olan evin on yıllık kirası verilmedi diyü bildirdiler Eyle (öyle) olsa hükm-i hümâyûnım vardıkda kazıyye i'lâm olunduğı gibi ise Bursada ol asıl (o çeşit) evlerin kirası günde neye mütehammil ise malûm edinüb ve mezkûr evlerde ne mikdar zaman sâkin olunub kirası verilmemiş ise hisab edüb müteveccih olan kirasın Hassa Harc Emîni bi-kusûr Hassa harcinden verüb teslim yliye diyü fermân olunmağın imtisalen lil-emr-il-âli a'yândan fahr-ul-a'yân müteveli Ahmed Çelebi bin Hâce Muhammed ve Memi Çelebi bin Dede Balı ve Kubad Çavuş bin Abdullah nice kimesneler ile zikr olunan evlerin üzerine varılıb tahmîn-i sahih ile tahmîn olındıkda zikr olunan evler hağçesi (bahçesi) ile yevmî onar akça icâreye mütehammildir diyü şahadet eylediklerinden sonra ne zamandan beri sâkin oldukları tefahhus olındıkda sene 960 recebi guresinde girdikleri zâhir olıcak târîh-i mezbûrdan sene seb'in ve tis'a mie (970) zilhiccesi gayetine gelince dokuz yıl altı aylık icaresi yevmî onar akçadan cem'an otuz dört bin iki yüz akça olub sâhibleri fahr-ul-ekârim Ahmed Çelebi ve Muhammed Çelebi taraflarından vekil olan Ridvân bin Abdullah nâm kimesne hâlâ Hassa Emîni olan fahr-ul-a'yân Muhammed Çavuş yedinden meblâğ-ı mezbûru bit-temâm alub kabz edüb mâ hüv-el-vâki' bit-taleb tahrir olındı. 16 zilhicce sene 970.

Muhammed Çelebi bin
Abdûlgani

İsa Çelebi bin
Mustafa

Tâciiddin Halife bin
Nebi
Muhammed Çelebi
bin Mahmud

Kabasakal

Muslihüddin bin İsa

Muhammed Çelebi

bin Mahmud

b) İkinci vesika:

..... Malûm ola ki şöyle istimâ' olındı Mahrûse-i mezbûrda sâkine olan kudvet(-ül-müslimât?) ve zübdet-ül-muhadderât tâc-ül-mestürât merhûm ve mağfûrun leh Sultan Mustafa vâlidesi zide ismetuhanın âdemleri pazardan akça ile et ekmek bal ve yağ ve sâyir (sair) havâyic dilediklerinde ehl-i sûk sâyirleri müşarünileyhadan takdim edüb ve şehirlüden bazı kimesneler ihânet edüb riayet ve ihtiramda kusûr olınurmuş. İmdi buyurdum ki hükm-i şerifim vusul buldukda mahrûse-i mezbûrede olan kassâblara (kasaplara) ve bakkallara ve sair ehl-i pâzâra muhkem tenbih edüb müşarünileyhanın cemî'i havâyic ve mühimmâtın akçalarıyla türdürüb ve havâyicin eyüsin ve güzidesin alıvirüb sâyir nâsdan takdim etdiresüz ve şehirliden ve gayrilerden ihânet kasd idenlerin gereğı gibi haklarından geldirüb kendüye ve âdemlerine vechen minel-vücûk kimesne dahletdirmeyüb riayet ve himayet ve ta'zim ve ihtiramda dakika fevt eylemeyesüz. Alâmet-i şerife itimâd kılâsuz.

İkinci Bayezid'in sefer emri yazısına ait vesika

Mefahir-ul-kuzatı vel-hukkâm mübeyyinû menâhic-il-müslimîne vel-islâm kuzât-ı me-mâlik zad Allahu fezâilehüm.

Tevki'i refi' vâsil olıcak ma'lûm ola ki şimdiki halde Cenab-ı Hak azze şânuhu dergâhından istianet ve Hazret-i Resûl'in aley-is-salâti ves-selâm ruh-i pür-fütuh-bahşinden is-

timdâd edüb ulu gazâyâ tevccüh etdim. İn şâ' Allâh-ür-rahmân iftitâhî mübarek ve ihtitâmî fütühata makrûn ola.

İmdi gerekdir ki her biriniz taht-i hükûmetinizde olan yerlerde çağırub i'lâm ve i'lân edesüz. Gazâdan ve cihâddan halfalu olan kimseler ve doyumluk taleb eden kimesneler ve yarar yoldaş olub kılıcıyle ekmek çıkaran kimesneler ve yoldaşlığı ile timar almak isteyenler alât-ı harbleri ve esbâb-ı ceşşeleri ile gelüb bu mübârek gazâda benümle bile olub mesûbat-ı gazv ü cihâddan mahzuz ve behremend olub doyumluklar bulalar ve mâl-i ganîmet kazanalar ve yoldaşlık edenler her birisine yoldaşlığına göre benden himmetler ve inâyetler görelor ve timâra tâlib olanlara timârdan ve dirlikden himmet ve inâyet eyleirim. Benüm avâtîf-ı husrevânemden mer'iy ve mahzûz ve böyle kimesnenin kazançından pençyek alınmaz. Ana göre amel edeler.

Tahrîren fi-evâilî Rebîül'âhir liseneti tis'in ve semânine ve semâni mie ((Rebîül'âhir sene 889 başlarında).

biyurti Devletlû Kabağağaç
(Devletlû Kabağağaç yurdunda)

Tepedelenli Ali Paşa'nın karısı Vasiliki'nin Bursaya nefyi yazısına ait vesika

Bursa Nâibine Hüküm:

Maktûl Tepedelenli Ali Paşanın zevcesi Vasiliki nâm nasraniyye ile mersûmenin karındaşı Salamyo (?) ve maktûl-i mezbûrın hazinedarı Tanaş ve Apa nâm zimmiler bundan akdem celâdet-rîz-i sudûr olan Hatt-ı Hümayûn-ı şahane ve fermân-ı celil-ül-unvân-ı pâdişâhanem mucebince Bursaya nefy ü iclâ olınmışlar ise de mersûmenin müddet-i nefyi hayli vakt olarak şâyân-ı merhamet ü âtifet olduğundan memleketlerine azîmet etmek üzere afv ü itlâkî hususuna irâde-i merâhim-âde-i mülûkânem teallûk edüb ol bâbda emr-i hümayûn-ı merâhim-nümûn-ı şâhânem sâniha-pira-yi sudûr olmağla mantûk-ı münifi üzere mersûme ile beraber mersûmların dahi şart-ı mezkûr ile menfâdan salıverilmeleri fermânım olmağın imdi ber-vech-i muharrer mersûme ve mersûmların memleketlerine gitmek üzere afv ü itlâklarına müsâade-i seniyye-i mülûkâ-

nem şâyân kılındığı sen ki Nâib-i mumâileyh-sın ma'lûmın oldukda kayd-i nefyden tahliye-i sebillerine mubaderet eylemek bâbında...

Yıldırım'ın Musa ismindeki iki oğlu Yazısına ait vesika

(Hâliyâ?)... Bursa Kadısı ve sâbika Haslar Kadısı olub ber-vech-i arpalık Mudanya kazasına mutasarrıf olan mevlânâ Muhammed zidet fezâilüha.

Tevki'-i refi'-i hükmâyûn vâsıl olıcak ma'lûm ola ki dârende-i fermân-ı vâcib-ül-izân Murâd zide kadruhu südde-i saâdetime gelüb ecdâd-ı izâmımdan merhûm ve mağfûrun leh ceddîm Sultan Yıldırım Bâyezîd Hân aleyh-ir-rahmetü vel-gufrân hal-i hayatında kendünün evkafından Mudanya kazasına tâbi' Seki nâm karyeyi ayırub oğlu Sultan Müsâ tâbe serâhu ruhiyçün tilâvet olınan Ecza'-yi Şerife vazifesiçün ta'yîn edüb karye-i mezhûre hayli müdetten müstakîl zabt olub ceddîm müşarünileyhin vakfı mütevellisi olanlar dahl edegelmemişken ve bu zümre-i alûfeçiyanda 86 ncı bölükde yevmi on akça alûfesi var iken hazîne koyub hayli zamandan beru karye-i mezbûreyi müstakîl tevliyet olmak üzere zabt edüb müşarünileyhin rûhı için Ecza'-i şerife tilâvet eyliyenlerin vazifelerin bu edâ eder iken hâliyâ Sultan Yıldırım Hân mütevellisi olan Mütferrika Meâlî müstakîl vakf-nâme yokdır cümlesi bir mütevelliye müfavvazdır diyü mâni' olduğın bildirüb hükm-i hümayûnum recâ etmeğın kadîmden mutasarrıf olduğı üzere buna zabt etdirilmek emr edüb buyurdum ki emrim üzere zikr olınan karye-i (hazîne-i?) mâliye tarafından verilen berât-ı şerifim mücebince ve kadîmden zabt olınugeldüğü minvâl ve üslûb üzere kemâ-kân mezbûr Murâda istiklâlî zabt ve tasarruf etdirüb min-ba'd Yıldırım Hân mütevellisi müstakîl tevliyet değıldir ben zabtederim diyü ol vechile dahl ü tecâvüz etdirmeyüb men' ü def' edesin şöyle bilesin âlâmet-i şerife i'timâd kılâsın. Tahrîren fievâilî şehri cümâdiyel'âhire min şuhûri sene hamsin ve selâsine ve elf (1035 yılı aylarından cümâziyelâhir ayının başları).

Bemakamı Kostantiniyye-i mahrûse

Yavuz Sultan Selim'in Bursa'daki sadaka ve ihşanları yazısına ait vesika

Sebeb-i tahrir oldır ki dergâh-ı gerdün-iktidârdan tezkire-i şerif vârid olub mazmun-i şeref-ittisâmında hâliyyâ Bursada olan sulehâ ve fukarâ için altmış bin akça sadaka tevzi' olınmak emrolındı.

Sen ki Darbhâne Eminisin Darbhâne akçasından altmış bin akça verüb İslâmbol hasları Kadısı Mevlâna Muslihüddine teslim edesüz. Ve sen ki Bursa kadısısüz (kadısın) mevlânâ-i mezbûrun yanınca muâvenet eylemek için yarar âdemler ta'yin edüb meblâğ-ı mezbûrdan yirmi bin akçasın Hazret-i Emîrde ve Câmî'i kebîrde ve Saray önünde olan Câmî'de ve Hacı Halife Zâviyesinde En'âm okımak için ta'yin olınan onar nefer kimesne için alıkoyasuz. Bâki kalan kırk bin akçanın on bin akçasını sen ki Mevlânâ-yi Muslihüddinsiz (sin) Hazret-i Emîr kudisse sirruhu çerâğına koyasız (sın) ve on bin akçasın Hazret-i Emîr mahallesinin fukarâsına kendü elinden tevzi' edesüz (edesin) ve Süfiyyüdin Hâlifeye üç bin akça ve Hacı Halife oğluna bin akça ve mahallesinde ve etrâfında ve zâviyesinde olan fukarâya ve dervişlere iki bin akça tevzi' edesüz (edesin) ve Cami-i Kebîrde olan ulemaya sulehaya ve fukaraya on bin akçasın tevzi' edesiz ve Abdal Mehmed zâviyesinin Çerâğına iki yüz akça ve mahallesinde olan fukarâya sekiz yüz akça ve Dâvûd Baba ve Abdal Murâd ve Baba Âli-i Mest zâviyelerinin Çerâğlarına ikişer yüz akça ve mahallelerinde olan fukarâsına bin akça tevzi' edesiz (edesin) ve bâki kalan bin dört yüz akçayı dahi şehirde olan muallimhânedede okıyan oğlancıklara üleştirüb hayr duâ etdiresüz (ettiresin) diyü buyurulmuş. İmtisâlen lil-emr-il-âli mahrûse-i mezbûrede Emin olan Hüsâm zikr olınan altmış bin akça-i (akçayı) mezbûr Muslihüddin Halifeye bî-kusûr ve bî-kusûr teslim edüb mezbûr Muslihüddin dahi alub kabz etdüğine şeriat mahfilinde i'tirâf edüb ol dahi tasdik etdikden sonra sebt-i defter olındı.

Fahr-üz-zuamâ Balı Çelebi bin Ahmed subaşı Ez-zaîmu hâliyyâ fi-Edirne-tel-mahrûse ve Pîr Ahmed Çelebi el-kâtib ve Nasûh bin Abdullâh es-sâhib-ul'ayar ve Mevlânâ Fethi Çelebi el-Emin ve muharrir-ul-hurûf 6 safer 919 salı.

Fatih zamanındaki İstanbul Subaşılari yazısına ait vesika

Nişân-ı hümâyûn ve hüküm-i nâme-i meymûn nevver-Allahu teâlâ ilâ-yevmi tub'asûn oldur ki dârende-i misâl-i şerif Derviş Baba Hakiye Mahrûse-i Kostantiniyyede Birgamelu İlyasdan mevkuf olan evi ki bir ulvî ve bir süflî ve yanında bir süflî oda dahildir. İstanbul Subaşı Çakır Beğden getürdüğü tezkire üzere lâyük ve erzânî görüb mülkiğe verdüm ki ba'd-el-yevm taht-i yedinde olup dilerse sata dilerse bağışliya ve dilerse vakf ede filcümle her nice dilerse mülkiyyet üzere mutasarrif ola hiç ahad kâinen men kân mâni' ve dâfi' olmya tel'il ve tağyir etmiye. Biti mutalea kılanlar için bilüb i'timâd kılalar. Tahrir(en) fi-evâhiri remezân lisenetî ihda fesitine ve semânimie (861 yılı ramazan sonlarında)).

bimakam-ı Kostantiniyye

Bursa'da Boyacılık yazısına ait vesika
a) Birinci vesika:

Bursada Hüdâvendigâr tâbe bekahu Hazretlerinin otaklarına üç yüz otuz pâre keçe boyanmağa Emr-i Şerif vârid olduğu ecilden sabbâğlardan ehl-i hibre olanlar tahmin edüb beher keçe yüz on beş akçaya kavil olunub cem'an (37,950) akça olub Hassa Harc Emîni olan Mustafa Çelebinin Nâibi Muhammed Çelebi bin Hâce Hüseyin yedinden mâl-i pâdishâhiden sekiz nefer sabbâğa teslim olındı.

Mezkûr sabbâğlar bunlardır ki zikr olunur. Doğan bin Abdullâh, Mustafa bin Doğan, Hızır bin Hasan, Hasan bin İbrahim, Mustafa bin Muhammed, Ali bin Doğan, Seydi bin Ali, Dâvud bin Abdullâh bu mecmû'ı meblâğ-ı mezbûrî kabz eylediklerine ikrar eylediler. Mezkûrların kararları sebt-i sicil olındı.

b) İkinci vesika :

Vech-i tahrir-i hurûf oldur ki mahrûse-i Bursada vâki' olan kazzâzlar ve boyacılar ve derziler (terziler) tâifesi biesrihim meclis-i şer'a hâzirün olub şöyle tahrir-i merâm eyle diler ki bakam ile boyanan ibrişim ve gayri nesnelere rengi bozulub kalb olmağın ittifâk

olmuş idi ki min-ha'd bakam ile boyanmaya lâkin terzi isti'mâl eylediği ibrişim bakam ile boyanmak zarar etmez belki terzilere nâfi'dir. Mülâyim olduğu ecilden ve mâ tekaddemden dahi kanunımız böyledir. Terzi ibrişiminden mâadâsı bakam ile boyanmaz ve yine uslûb-ı sâbık üzere olmasını murâd ederiz dediklerinde husus-i mezbûr berkarar-ı sâbık mukarrer kıldı.

c) Üçüncü vesika :

Mahmûd bin Peri nâm kimesne mahmiye-i Bursada sabbâğlar yiğit başısı olan Musa bin Abdüsselâm nâm kimesneyi meclis-i şer'-i şerife ihzar ve mahzarında takrîr-i da'va edüb mahmiye-i mezbûreye getürdüğüm dört yüz batman kalya taşını mezbûr Musa benim ile her rıtlını yüz yirmişer akçaya pazar eylemiş idi. Hâlâ yüz yirmişer akça hisâbı üzere sabbâğlara tevzi' edüb sümnini taleb ederim dedikde gıbb-es-sual mezbûr Musa evvelen inkâr edüb ha'dehu tâyan ıkrâr ve i'tirâf edüb fil-vâki' mezbûr Mahmûd ile yüz yirmişer akçaya pazar etdik lâkin a'lâsını pazar eyledim alçağımı kabul etmedim dedikde mezbûr Mu-

sanın vech-i meşrûh üzere olan ıkrârı mesfûr Mahmûd talebiyle kaydolındı.

Vakfın gelirini arttırmak için bulunan garip bir usul yazısına alt vesikanın okunuşu :

Hasboğa nâm köyün mütevellisi Mehmed oğlu Mustafa mezkûr vakfın mesalihi için vakf akçası ile 1700 akçaya Karagöz nâm bir kul ve 1600 akçaya Devlet nâm bir câriye satun alup birbirlerine çiftlendirüp mezkûrlardan bir karında iki kız çocuğu mütevellide olmuş şimdiki halde mezkûr mütevellî esirlerden müşteki olup vakfa zararları ve nef'ilerinden az görüp geri satmak fikrin edüb mevlânâ hâkim mevki-i âlâ marifetile defeatla büyyia menyezidü edüp tamam bahasına çıktıktan sonra hâmil-i mektup istihar-is-sudûr vel-âyân hâce Harac'a sümnî hizmetle üç bin üçyüz akçaya satup akçasını alup kabz etdüğünü ıkrar eyledi.

Mevlânâ hâkim-i mezkûr, mezkûr Mustafanın ıkrarına iltifat edüp sıhî-i bey'e hükmeyletti. Hurrîre fi evail-i recep sene sitte ve semânin ve semânemie (sekiz yüz seksen altı senesi recep ayının iptidalarında yazıldı).